

je župnik Treiber, učiteljice so šolske sestre; torej šola nikakor ni kak „liberalen“ zavod; to še posebej poudarjamo.

Velik nedostatek te šole je, da nima pravice javnosti, kar priznavajo vsi in kar čutijo posebno šolski vodja in učiteljice. Pravico javnosti pa more šola le doseči, če ugotovi zakonski zahtevi, da poučuje dečke telovadbo moška učna oseba, torej učitelj in da poučuje dečke na najvišji stopnji tudi učitelj. Da se tej zakonski zahtevi ugotovi, je razpisala lanske jesen družba sv. O. in M. na tej šoli službo učitelja in ker je bil med prošniki najposposobnejši, je imenovala za učitelja na tej šoli tov. A. Peska, ki poučuje sedaj četrti deški razred in poleg tega še tudi telovadbo v ostalih razredih. Torej ne da bi se delala kaka „liberalna“ propaganda, temveč le, da se ugotovi zakonski zahtevi in da se tako pridobi za šolo toli potrebna pravica javnosti, se je nastavlil poleg šolskih sester tudi posveten učitelj na „Narodni šoli“ v Št. Rupertu.

Da so Nemei to izprevideli, se razume ob sebi, in začeli so boj zoper tovariša Peska. Kar v začetku so ga „Freie Stimmen“ primerno „pozdravile“, in razni nemški listi so mu posvečali svojo pozornost. Pred 14 dnevi pa je časopis „Freie Stimmen“ prinesel nesramno notico o Pesku, in nemški listi so hoteli ter jo ponatisniti. Namena, ki ga hočejo s tem doseči, ne skrivajo, temveč pišejo odkrito, da šola, na kateri deluje tak učitelj, ne sme dobiti pravice javnosti. Ker pa je vsa notica le grda laž, je tov. Pesek v posebni izjavi v „Miru“ in „Korošcu“ imenoval dopisnika notice lažnika ter ga pozval, naj ga toži, če se upa.

Jasno je torej, da je vsa gonja zoper Peska narodnostni boj za pravico javnosti „Narodne šole“ v Št. Rupertu pri Velikovu. Samo ob sebi bi bilo umljivo, da bi morali vsi Slovenci stati kot en mož na strani tov. Peska in že celo, ker ga Nemei po krivici napadajo, ker so vse njih trditve le ostudne laži. — Našel se je pa „rodoljub“ v Velikovu, kanonik Dobrovc, ki najbolj ve, da se godi tov. Pesku velika krivica, a ta „rodoljub“ je priskočil Nemcem na pomoč, ter v „Slovencu“ z dne 8. t. m. tudi udaril po Pesku in dr. Hudelistu, češ, „revčka“ pobirata odpadke liberalne srajce itd.

Vsa zadeva je značilna za tožne koroške razmere in torej jo podamo slovenski javnosti, da spozna „rodoljube“, ki imajo patent na „narodnost“.

Velik nedostatek „Narodne šole“ v Št. Rupertu je bil, da ni imela šolske kuhinje in to tembolj, ker jo je nasprotna nemška šola imela. Tov. Pesek se je potrudil in res je nabral vsoto (dala je CMD 150 kron, velikovska posojilnica 50 K itd., kar hvaležno priznavamo), da se je z novim letom otvorila šolska kuhinja, ki jako blagodejno vpliva.

V korist šolske kuhinje je hotel tovariš Pesek v družbi z dr. Hudelistom prirediti gledališko predstavo. Zbirala sta igralce in igralke, ki so pa takoj izrekli bojazn, da duhovniki ne bodo pustili prirediti gledališke predstave z moškimi in ženskimi ulogami. — Dosedaj so se smeje uprizariti le take „igre“ s samo moškimi ali samo ženskimi ulogami. Upoštevajoč razmere, je Pesek izbral pobožno žaloigro „Mlinar in njegova hči“, da bi duhovniki ne imeli povoda predstave prepovedati.

Predstavljal si pišče v jajcu! Ko bi znalo pišče govoriti in bi ga mi vprašali, če živi — bi nam odgovorilo, da živi. Ko bi ga vprašali, če se zaveda prostora, bi reklo, da ne. Zakaj neki ne? Zato, ker zavzema v svojem prostoru lupine ves prostor, a lupina pa je neobčutna za obkrožujoči jo svet. Tako pišče, v jajči lupini zaprto, je človek. Zaraditega ni čudo, da se nahajajo še ljudje, ki mislijo, da tostran za nje ni življenja nadalje.

Kakor v jajči lupini zaprto pišče ne more shvatati pojavov zunaj lupine, istotako tudi človeški duh ne more shvatati tostranih prirodnih pojavov, dokler je zaprt v snovnem telesu. Iz tostran groba vas gledamo mi kot bitja, zaprta v snovnem oklepu, kakor gledate Vi obliko jajca, v katerem pa je že skoraj godno pišče. Pade raz pišče lupina, postane pojav piščeta prost, kakor postane prost Vaš duh, ko pade raz vas telo.

Materialisti trdijo, da človek propade, a svet da ostane, toda oni se jako motijo.

Kant pravi: „Mi ne moremo trditi, da je nekaj del celote, kar ni združeno s celotnimi deli. Svet je združeno bitje, zato ne spada stvar, ki ni spojena z nobeno stvarjo tega sveta, so pa med seboj v nekem razmerju,

„Narodna šola“ v Št. Rupertu ima veliko telovadnico in v nji lep prostoren oder. Telovadnica je postavljena „ljudstvu v pouk in zabavo“, tako vsaj stoji napisano v nji. Tov. Pesek je poprosil vodstvo „Narodne šole“, če smejo diletantje uprizariti žaloigro „Mlinar in njegova hči“ v telovadnici, in sicer v korist šolske kuhinje. Vodstvo je pa prošnjo odbilo, češ, „Mlinar in njegova hči“ je ljubezenska igra. Nemei prireajo v telovadnici nemške šole predstave, koncerte, ples itd., in sicer v korist „Schulvereina“, drugokrat „Südmarke“, tretjič pa za Rosseggerjev sklad itd. Slovenci pa ne smejo v slovenski telovadnici prirediti niti v korist lastne šole nedolžne žaloigre. To je pač abderitstvo najhujše vrste. Pač ni nič čudnega, če spričo takega „rodoljuba“ moramo govoriti o tožnem Korotanu!



Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonošno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca marca K 88.515.02.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2.2.—1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.



Jugoslovanska enciklopedija in „Matica Slovenska“.

Kakor je znano iz časniških poročil, je izprožila „Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu“ misel o jugoslovanski enciklopediji ter je v to svrhu stopila v zvezo s kraljevo „Srpsko akademijo v Beogradu“ in z „Matico Slovensko“ v Ljubljani.

Le-ta opozarja na sledeče: 1.) Jugoslovanska enciklopedija naj obsega sedanje stanje znanosti o južnem Slovanstvu, o ostalih balkanskih narodih naj velja samo to, kar je potrebno, kadar se piše o južnem Slovanstvu.

2.) Jugoslovanska enciklopedija obsega: geografijo, politiko, cerkveno, kulturno in literarno zgodovino; etnografijo; jezik in narečja; arheologijo, folkloro; biografije odličnih mož južnega Slovanstva do danes. Pravo in prirodne znanosti obsega samo toliko, kolikor se specialno tiče južnega Slovanstva in njegovih zemelj. Vsaka stroka ima po en pregleden članek poleg specialnih.

3.) Prvo pripravljeno delo za enciklopedijo je sestavljanje abecede za vse stroke, o katerih pridejo članki v enciklopedijo. (Toda če se že izdelujejo take abecede, ne bo odveč, ako gg. alfabetarji že naprej pri vsaki besedi abecede pripišejo kaj kot navodilo za pisatelje, n. pr. literaturo predmeta itd.) Alfabetar vsake stroke naj vsako ime ali predmet napiše na poseben listič. Ko se dovrši vsa stroka, se natisne njen alfabet ter se, tako natisnjen, pošlje vsem strokovnjakom, da ga pregledajo in eventualno popolnijo. Potem se sestanejo vsi

potem sledi, da obstoji zraven prve celote še druga, katera poslednja tvori poseben svet. Tako torej trdi Kant in du Prel nadaljuje: „Ravno nasprotno je resnica temu, kar trdijo materialisti. Mi ostanemo, a naš svet se je za nas pogreznil.“ In Schelling pravi: „Smrt človeka ni razpalost, ampak je bitnost, v kateri propade le naključje, bitje človeško pa ostane.“ Ako pa se pogrezne prvotni svet, bitnost pa ostane, potem smrt ne oškoduje našega subjekta, ampak ga s popolnjenjem le nagradi.

Kakor hitro pa se prvotni svet zame pogrezne, a jaz še obstojim, potem moram, da živim v novem svetu in iz tega sveta Te tudi faktično sedaj pozdravljam.

Vsemir, ki Te obdaja in se Ti po Tvojih čutih očituje kot prostor in snov, je le za Tebe, za Tvoj človeški pojav brezmejen prostor.

Kakor hitro se Tvoj pojav izpremeni, se izpremeni zate tudi prvotni svet, kakor pravi du Prel. S smrtjo se zate poruši in propade prvotni svet in v trenutku novega prebujenja se znajdeš v čisto novem Tebi od prej nepoznanem, Tvojem pojavu prikladnem svetu.

strokovnjaki na dogovor in odrede: 1.) kdo bo kaj izdelal, 2.) koliko prostora se da poedinim člankom. Nato se dogovorno odredi redakcija enciklopedije. Prva naloga je torej sedaj, sestaviti abecedo pojmov, ozir. besed, ki naj bi se obdelale za članke v enciklopediji. „Znanstveni odsek“ „Matic Slovenske“ je v svoji seji z dne 2. marca t. l. izkušal razdeliti to delo po navedenih strokah.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Stari vek.

(Dalje.)

Aristotel je nastopil kot prvi objektivni mislec. Pač je priznal, da je mogoče spoznati immanentne svrhe in smotre samo potom etične dedukcije, ali drugače je bila njegova metoda historično-induktivna: razvoj je mogoče spoznati kot tak samo po historični metodi. Dedukcija sklepa iz splošnosti na posamezne slučaje, kakor matematika in logika, indukcija nasprotno.

Namen države je dan po njeni ideji. Ta je starejša kot država in starejša kot njeni elementi. Ljudje so *φύσει πολιτικά ζῷα*, po naruri politična bitja in tako je tudi država tak *φύσει* in je *νόμος*, prostovoljna človeška združitev samo v toliko, kolikor je dano na prosto človeški volji, da si zbira sredstva v dosego tega namena.

Aristotel je tako v prvi vrsti individualist. Zavrača načeloma gospodarski komunizem in komunizem žensk. Privatna lastnina je vkoreninjena pregloboko v človeški naravi, in kar je socialnega zla, ne odgovarja zanj ta sistem, ampak nepopolnost naše narave in nedostatki raznih javnih naprav. Iz svojega individualističnega stališča je torej tudi proti demokraciji, ker postavlja ta pravičnost na enakost individuumov, a preze ravno tako dejansko neenakost bitij kakor etično načelo, da enako ni pravičnost za neenake. Enakost ne obstoji samo v enakosti po številu, v aritmetični enakosti, ampak tudi v geometrični, t. j. v klasifikaciji gradu elno neenakih v posebne skupine ali razrede.

Seveda nam podaja v svoji „Politiki“ tudi Aristotel utopičen opis idealne države. In iz tega moremo še najbolj izpoznati tista njegova naziranja, ki stoje v neposredni zvezi z našo nalogo.

O politično koristnem in potrebnem se posvetujejo, sklepajo in sodijo meščani, ali ta pravica parlamentiranja, magistrature in judikature pripada samo izbranim delu meščanstva, ki žive samo za državo in posvečajo vse svoje delo samo državnim ideji. Zato so od te pravice izključeni vsi direktno materialno služujoči stanovi, kakor poljedelci, obrtniki in umetniki. To pridobivanje imenuje umetno, krematistično, ker služi denar, medtem ko imenuje naravno pridobivanje ekonomiko, k čemer prištevajo lov, ribarstvo, živinorejo in poljedelstvo; način, kako ukazuje gospodar nad svojimi sužnji, podporo žene v hišnem gospodarstvu in vzgojo otrok.

(Konec tega članka pride.)

Pojav sledi pojavu in pojav vstaja iz pojava v nov vseмирski pojav.

Ako sledi pojavu nov pojav, potem mora biti v prvotnem pojavu še drug nasledujoči pojav. Človek se tudi kot pojav v pojavu prav lahko zaveda, če se zamisli vase. Svojega „Jaz“, osebe snovnega pojava se zavedaš vedno v budečem stanju, vrhutega pa se v Tebi očituje in pojavlja še višji pojav „Jaz“ duševne inteligence. Ta dva pojava bijeta neizprosni boj, ki ga vodi osební egoizem snovne osebe in razum višje inteligence duha.

Navadno zametuje prvi, kar drugi odobruje in nasprotno. Zaradi tega je človeško življenje vedno nasprotstvo, nezadovoljnost, ki provzroča bol in trpljenje.

Podležje zahteve višje inteligence zahtevam nižje, se poraja v dotičnem bitju vsa zloba in gorje, ki ga čuti posamezni njegov bližnji ali pa tudi cela človeška družba. Kdo ne pozna iz zgodovine Nerona in drugih modernih zveri? Niso li to zveri v človeški podobi?

Zver z razumom pa je hujša kakor brezumna hijena. Človek, ki bije boj proti svojemu bližnjemu le iz egoizma, je razbojnik najnižje vrste. Njemu je geslo: Moč in laž

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Društvo v pomoč učiteljem, njihovi vdom v sirotah na Kranjskem v Ljubljani je imelo 29. sušca 1910 svoj 48. občni zbor v „Narodnem domu“ v navzočnosti 47 udov. Zborovanje je otvoril predsednik Juraj Režek s presrečnim pozdravom. Spomnil se je z iskrenimi besedami blagih pokojnih društvenikov. Zborovalci so izrazili svoje sočutje in počastili njihov spomin s tem, da so vstali s sedežev.

Iz tajnikovega poročila povzamemo, da so v dobi od 1. prosinca do 31. grudnia 1909 pristopili 4 udje, umrli pa so: Franc Bahovec, Anton Bezeg ml., Avgust Kleč, ki je od leta 1897. do vstetega 1902. prav pridno deloval kot društveni odbornik; Josip Levičnik in Anton Sonc. Koščena roka je v preteklem letu neusmiljeno posegala v naše vrste ter nam je ugrabila petero dobrih tovarišev, soprogam blage može in sirotam skrbne očete. Večina imenovanih je preminula v najlepši moški dobi. Bodi jim blag spomin in lahka jim bodi telesna zemlja, ki jih zagrnja in krije našim mladim očem!

Društvo je imelo koncem poslovnega l. 1909. še 111 udov in je podpiralo 32 vdov in sirot.

Sklepajoč svoje poročilo omenja tajnik, da je društvo vsled mnogih slučajev smrti v letih 1908. in 1909. zelo obremenjeno. Zato prosi, naj bi tovariši tudi vnaprej sodelovali za dobro, gnutno podlago temu društvu, da bo moglo v polni meri vršiti prevzete dolžnosti ter manjšati gorje učiteljskim vdovam in sirotam.

Blagajnik Jakob Furlan je izkazal 127.767 K 78 h društvenega premoženja. Računski zaključek za l. 1909. se je odobril in se je na predlog pregledovalca računa Fr. Galeta dalo blagajniku in odboru opustilo. Imenom odbora je predlagal blagajnik Jakob Furlan, vsled mnogih slučajev smrti sledeče predloge:

1. Vsak nov član, vsi v letu 1910. že pristopivši člani in oni, ki še niso vplačali cele pristopnine, naj plačajo tudi ekvivalent, katerega je dosedaj plačevalo društvo davkariji.

2. Letnina naj se za leto 1910. in za toliko časa, dokler bode treba, zviša za oženjene člane od 12 K na 20 K in za samce od 8 K na 12 K.

3. Ostali primanjkljaj naj se za to leto pokrije iz društvenega premoženja.

Prvi predlog se je sprejel soglasno, ostala dva pa z veliko večino.

Blagajnik Jakob Furlan prosi sledeče.

a) Udnina naj se pošilja po položnici, za katero naj se priloži 10 h, ker je to ceneje za udninca in za društvo.

a) Udnina naj se pošilja naenkrat, da se plača pristojbina tudi enkrat, in ne po obrokih, ker je treba za vsak obrok posebej plačati pristojbino, kar je v škodo društvu.

Izvoljeni so bili: Juraj Režek (predsednik), Jakob Dimnik (njega namestnik), Jakob Furlan (blagajnik), Alojzij Keclj (tajnik), Fran Črnagoj, Josip Gregorin, Luka Jelenc, Anton Likozar in Janko Žirovnik.

Pregledovalcem računa so bili izvoljeni: Fr. Gale, Fr. Marolt in Vendelin Sadar.

Občni zbor „Narodne šole“ vršil se je dne 29. marca 1910 v „Narodnem domu“ v Ljubljani. Predsednik tovariš A. Razinger otvori zborovanje ter pozdravi navzoče člane. Poročilo tajnika Cepudra se vzame brez ugovora na znanje. Zbor izreče svojo zahvalo posameznim podpornikom. Blagajnikovo poročilo je bilo sprejeto brez ugovora.

pred pravico in resnico. Takih razbojnikov je, žal, na zemlji še veliko. Čimbolj pa prevladujejo zahteve duha nad nižjimi, živalskimi zahtevami človeka, tembolj se razvija duh dotičnega bitja. Kakor zlato v ognju se čisti duh s samozatajevanjem in v trpljenju zemeljskega življenja, da poleti prost zemskih okov v boljši drugi svet.

Zato, bratje, ne upogibajte hrbta pred krivico tiranstva in ne bodite sami svoje izdajice, ampak bojnite se z uma svetlim mečem neizprosni boj za pravico, da bodete deležni pravice in ne tiranovega posamehvalnega pogleda, ki vam ubija polet duha in morivoljo, da vas uklene v jarem duševnega robstva!

Vrnili se je čuk v svoje duplo, in po poljanah so zažrgoleli škrjančki v jutranjem mraku, zato se poslavljam.

Tvoj

Afron.

(Dalje.)